

Politikai
röpiratok.

180.

LELTÄROZA
1963

1976

1994

1999-07-n

- 1.) 001 0006 608 117
- 2.) 001 0006 608 353
- 3.) 001 0006 608 360
- 4.) 001 0006 608 377
- 5.) 001 0006 608 384
- 6.) 001 0006 608 391 - a
001 0006 608 404 - b
001 0006 608 414 - c
001 0006 608 421 - d
- 7.) 001 0006 608 438
- 8.) 001 0006 608 445

1656 - 1666

1. *Theris a Rákos meréjén. Kelle László. 1823.*
2. *Magyar mutató könyv. Mikotay János. 1827.*
3. *Stimmen aus Ungarn. 1843.*
4. *Segedelemtől. 1843.*
5. *Metternich's Sünden-Register. 1848.*
6. *Tanulmányok a nőemancipáció köréből. Horváth József. 9. 188*
7. *Párbaj és "kiállítás". Marcsiányi György. 1882.*
8. *Dr. Apponyi Albert és Apáthy István jelenléte a magyarországi vallási és tanulmányi ügyek körül. 1883.*

[Faint, illegible handwriting on aged, yellowed paper]

P.O. hung.

1392

180

1656

THEMIS

A' RÁKOS MEZEJÉN,

VAGY

A' VIRTUS BIZODALMA.

HŐZLI

SZELLE SÁMUEL.

MÁSODLAT
A M. N. MUZEUMI
SZÉCH. ÖNGZ.
KÖNYVTÁRBOL

Pesten,

Nyomtattatott Petrózai Trattner János Tamás
betüivel. 1825.

615700890

DE BALLAGI GEZA

NY. K. M. I. R. E. G. I. S. T. R. A. T. I. O. N. A. R. T. I. S. T. I. C. A. T. U. S. T. A. R. A. M. I. N. I. S. T. R. U. M. E. N. T. U. M.

Magyar Ország Véd Angyala
Szelle Sámuelnek.

Barátom!

Mivel Themis Isten Aszszony, rész szerént annak megbizonyítására, hogy az Isten a' Nagyok mellé sokszor kitsinyeket szokott rendelni eszközül, rész szerént más okból, mellyet elhalgatott, a' végre, hogy az ő, e' jelen lévő Jegyző könyvetskében kinyilatkoztatott bizodalját, mellyel Magyar Ország Primássa Fő Méltóságú RUDNAY SÁNDOR Hertze g iránt viselte-

ti k, mind Magának azon Hertze-
gi Fő Papnak, mind másoknak,
te jelentsd ki, tégedet rendelt: te-
hát én a' vett parantsolat szerént,
néked a' megküldendőt ímé meg-
küldöttem. A' ki vagyok

Költ a' Rákos mezején, a' jöven-
dölés 929-dik esztendeje 2-dik
Havának 5-kén.

jó akaród,
Véd Angyal. m.k.

T H E M I S

A' RÁKOS MEZEJÉN.

Történt a' minap, hogy én, egygy, a' Tyro és Taylor lelkétől elevenített Magyarinak Geniusa, minekutánna az Ister bal partján fekvő Magyar Athenébe hogy ott az Apolló Titoknokjának, a' kinek a' Magyarok a' Castaliai táplálmányt, hol a' maga eredeti valóságában, hol pedig meg készítve, a' véle való sáfárkodás végett, portziónként kezéhez szokták küldeni, én is az én gyám fiamnak Jegyzői fortélylyát Stenographia név alatt; ugyan azon tzelra általadnám, szerentsésen el érkeztem volna: azonnal egygy szent ösztöntől indíttatván fel tettem magamban, hogy a' szomszéd Rákos mezejét, melly az igaz Magyarinak olyan, mint a' Muzelmanak Mekka, lelki buzgósággal meglátogatom.

Mennél egyenesebb szívből származott pedig ez a kötelességnek nézett meg határozás, annál hívebb végbe való vitellel siettem az említett helyre, hogy ott azon Hív és Nagy Férlak lelkeiknek, a' kik azt jelenléteikkel megdicsőítették, háláadással áldoznak. Épen a' 15-dik léptsőjére hágott vala már a' mi láthatórnk abroutsának Fébus, és onnan nézett alá mosolygó örömmel, a' maga hajdani kedves földijeire, mikor azon tisztes vidékre beléptem. Egygy felől Európának egygyik nagy folyó vize és hegyek, más felől fáluk és termékeny Tájékok kerítik körül ezt a' szent helyet, de tsak távolról, mivel nekik a' hozzá való közelebbítést a' tartozó tisztelet megtiltotta. Kezdek lassan beljebb menni, ide és oda tekinteni tiszteletbéli tartózkodással. „Hol vagytok (mondám magamban) „ti elbunyt Századok, kik hajdan itt őrt állottatok, ezen Nemes Nemzetnek Ősei mellett? Imé itt tartatott vala az az Ország Gyűlése, mellyben Robert Károlyt Királyvá választották. Amott, nem messze a'hoz a' szőlőhöz méregette vólt Themis az igazságot, a' maga szoros fontjával. Amott, ama' lapály mellett vetette le Eris a' veszekeedésnek almáját. Ama halmotskánál tették a'

Vitéz Hunyadi Jánost Gubernátorrá. Amott pedig, épen annak a' nagy szöllőnek szegleténél erősítették vala meg azt a' pokolban készült levelet, melyben a' telhetetlen Arabsnak arra engedelem, vagy inkább parantsolat adatott, hogy a' Magyar virágzó szabadságnak Mohátsnál sírt ásson. Itt gyakorolták magokat ottan ottan a' Mars tiai. Imé ezek a' bokrok és halmotskák azok, a' melyek az Északnak, Keletnek és Nyugotnak Királylyai előtt fejeiket lehajtották, midőn ezen vidéknek, ez előtt egygy két évvel, az az elfelejthetetlen szerentséje vala, hogy tőlök meglátogattatott. “ !

Az a' földi változás, mellynek az a' Mező örök emlék jele, sokkal erősebb benyomást tsinálván bennem, mint sem hogy tőle egyszerre megszabadúlhattam volna, vissza tértem még egygyyszer gondolatommal akaratom ellen is az elmúltakra. Szomorú, de még is (nem tudom miért;) kedves szemlélődéseknek botsátotta neki magát az egész figyelmem. „Nyomorúlt emberi Nem, (így tűnődém magamban) melly rövid határok vannak tenéked kimérve! — Bár önkényt elhalgatom is az élet nélkül valókat: ó mely sokan vagynak az élők között, a' kik tégedet

az életnek tartósságában kétszeresen, sőt hat- vagy nyóltz- szorosán is felül haladnak! Mitsoda kemény végzés lehet az, a' melly a' nemtelent a' nemesnél, a' szerszámot a' mesternél, azt, a' ki magát sem tudja hogy van, annál, a' ki a' roppant égi testeknek útjaikat kipéztézi, és még a' szándékoknak betseket is, mint maga az Isten, meghatározza, feljebb betsüli? Ímé ez a' magában semmit se jelentő Mező még most is megvan; azonban hány millio Magyarok költöztek már ki ez életből, kik ezt valaha tapodták! Hol vagytok ti hatalmas Ósei ezen most élő Maradéknak, kiknek emlékezeteket, ez a' vidék addig míg idő léssen, hirdetni meg nem szűnnek? — Vallyon az örökkévaló. — Itt egygy reménytelen látás ketté vágta egészsz figyelmemet, olyat rándúltam, mintha mesterséges menykő matéria szökellett volna belém, hideg borzadás futotta el testemet: noha, a' mint azután láttam, nem völt elegendő okom reá. Valami fényes suhana el előttem, s. azt nékem a' meg rettenés olly magasnak festette, mintegygy torony, a' kezében lévő kardot mint egygy fenyő szál; de magamhoz jövén megláttam, hogy az a' Magyar Ország Véd Angyala völt, a' ki mingyárt hozzám

mint egygy 60 lépésre megállapodott. A' 4 kerületeknek véle lévő lelkeik valami kána-péknak és székeknek helyheztetésekkel kezd-
 vén foglalatoskodni, ott gyűlést gyanítottam; a' mellyen, annyival inkább, mivel, hogy Diaeta hirdettetett volna ki, nem hallottam, nagyon szerettem volna jelen lenni; de az illendőség eltiltott onnan. Hát öröömre a' Véd Angyal magához int, 's ezt mondja: „Épen jó hogy itt vagy, maradj itt, szükségem lesz rád. Jegyezd fel mind azokat, a' mellyeket majd itt látsz és hallasz.“ Többet nem szóllt; nem tudom, a' méltóság-é vagy a' gondok halgattatták el! Én hát figyelmezttem mindenre. Míg a' kerületi lelkek a' székekkel sűrögtek forogtak, szemléltem őtet magát: A' mint gondolom, itt a' legpompásabb ékességében jelent most meg; Arany színű fény vette körül. Ruhája készült annak a' palástnak matériájából, mellyben a' Hajnal az Ég bóltozatjára fel szokott hágni, mikor fel akarja költeni a' Reggelt. Szárnyait ugyan olyan szín fedezte, mellyek a' Nap sугáraiból szótt 4 pántlikákkal valának igen módosan öszvefogalva. Bal kezében vólt az az eredeti safir kereszt, mellynek formájára hajdan egygy fő Pap készítette azt,

a' mellyel megtisztelte vala a' Magyarok első Apostolát; jobb kezében tartá egygy kardot, és a' merre lépett vala, mindenütt Nektár buzgott ki a' földből. Ez az inkább Istenni mint Angyali pompa azt gyanittatja vélem, hogy ennek az Angyalnak a' legfőbb rangúak között valónak kell lenni.

Azután néztem a' négy Lelkeket. Ruhájok lenge, majd olly forma mint a' Kengyel-futóké, 's különböző színű vólt, t. i. az egygyiké zöld, másiké kek, harmadiké fekete, negyediké veres. A' vállakon bojt helyett ezek látszottak: Arany pléh, márvány színű pántlika, Pán sípja, búza kalász, szőlő szemek, zöld ág 's a' t. a' szerint a' mint kinek mellyik és mitsoda bőséggel találhatik a' maga kerületében. Mindeniket valami homályos világosság vette körül, a' testek, a' mint egygyhez kettőhöz hozzá értem, sokkal gyengyebb mint a' mai született gyermeknek az őrzája, meglátszott ő rajtok is, hogy nem valóságos testben, hanem csak szép árnyékban feiőltözött Erők. Mozdulások az emberéhez ollyan mint a' 12 az 1. hez. Nyugot felől görbén tettek két safir színű pompás kanapét, Dél felé hátrább egygy széket, nekem is egygy széket és asztalt. Feljebb

a' Keleti oldalra ismét egygy asztalt, melyen egygy Jegyző könyv volt, és egygy széket a' Véd Angyal számára, a' ki ugyan többnyire állott. Szerentsére a' Duna-mellyéki Lélek épen közel esett hozzám az Angyalnak háta megé állván, minekutánna dolgokat végeztek, attól, mivel többször is fordulván már meg társaival egygyütt; nem úgy mint én, a' Nagyoknál, a' hol a' tudni valók összeszoktak csoportozni, előtte az illy jelenés nem első volt, a' mit magamnak közvetlen tapasztalnom nem lehetett, mind megtudtam. És annak köszönhetik az egészszítést e' következők:

A' kanapék és székek készültek Magyar Országi levegőből; valósággal rúgósabbnak is érzettem a' székemen, a' több Országi levegőknél. A' két kanapé Themisnek és Minervának, az egygyik szék mellettem, a' nem sokára elérkezendő Idő Lelkének vala rendelve. Három személyre való nagyságú volt mind a' két kanapé az Éginek formájára; mert azt, rész szerént a' méltóság, rész szerént a' kívánta meg, hogy azon Isten Asszonyok gyakorta szoktak ott barátjaikkal beszélgetni. Az Olympusi Ujság Levelek sokszor hirdetik is hogy amott Themis, ekkor

Szokratessel, ekkor Szolonnal, ekkor más méltóságos Valósággal; itt pedig Minerva, most Newtonnal, majd Leibnitzzal, majd más nemes Lélekkel töltötte üres óráit.

Egynehány minutáig tartó susogásunk után, egygyszer, az Észak, Dél, Kelet és Nyugot kiállanak pompáson az Égnek sarkaira, 's Királyi páltzáikkal egygyet intve, parantsolnak halgatást! Erre az egész természet a' maga futásában, egygy szempillantásban megállott, 's lett olly tsendesség, hogy ahoz képest az, mikor az Éjnek Királynéja, uralkodásának közepén a' fél világot elaltatja, nem egyéb lármánál. Itt még a' lehellések is mind félbe szakadtak, a' legkissebb mozdulásnak is híre se vólt többé, minden füllé vált; tsak akkor lehetett ilyen tsendesség, mikor az Egyetem (Universum) a' Lehetőségnek ölében aludt vala, és arra vára-kozott, hogy a' Mindenhatóság által valahára felserkentessék. Ebben épen 8 minuta tele el. Ekkor hallatik, ámbár az Ég mindenütt legtisztább vala, egygy meszsziról jövő, szakadatlan, és mindég nevedő dörögés, a' föld reng, úgy vólt mint mikor hajdan a' Mindenható amaz Arabiai hegyre leszállott vólt, hogy a' maga akaratját kijelen-

tse ; úgy vala , mert nem tsak az átok , hanem a' felség is megkívánja az ilyen pompát ! Nem sokára meglátám , hogy a' mi gőzkörnyékünkbe bémentek ; onnan 2 minuta alatt , Themis egy nyóltz darvaktól vonattott gyémánt kis hintóban , Minerva pedig egygy szélből és gyantás tűzből készült , pompás , könnyű kotsiban , mellynek eleibe nyóltz sólymok valának fogva , az Időnek Lelke utánnok repülve , szerentsésen ide érkezvén , le is szállottak , mint vártt Vendégek ! A' ki szállott Isten Aszszonyokat fogadta és vezette az ő rendelt helyeikre a' Véd Angyal , Themis a' magassabb , Minerva az alacsonyabb Kanapét foglalta el magának . Az üres hintókkal pedig felmentek a' kotsisok , és az Ister jobb partját őrző azon hegy felett , melly a' vak dühösségnek egygy szent áldozatjáról neveztetik , olly véggel , hogy a' beléjek fogott állatokat jártassák , sétáltak alá 's fel , a' gyűlésnek végéig . A' honnan a' lett , hogy egygy felől Urániának az ott lakó Tanítványi , szokatlan égi jelenés gyanánt , vizsgálás alá vevén , felőlök már jegyzéseket is tettek , más felől pedig a' köz nép hadat , éhséget , döghalált és más veszedelmeket jövendőlt belőlök .

Itt már, a' mint látszik, azokra a' dolgokra, mellyeket ezen gyűlés magának tárgyúl választott, azoknak folytatásokra és elhatároztatásokra kellene térnem: de mivel a' parantsoltnak engedelmeskedni tartozom; ezen kívül azokat, a' mellyeket ezeken az Égi Vendégeken és körülöttök tapasztaltam, sokkal fontosabbaknak látom, mint elmelölözhetném: tehát szükségesnek tartom, hogy amazoknak előtte ezekről tégyek említést, illy renddel:

Themisnek öltözete vala egygy ég színű, külömben mint egygy sarkig, de most felaggatva tsak szár közepig érő ruha, mellyet a' derekán hó színű fehér öv kerített körül; felül egygy igen vékony, ugyan olyan színű, bő, de, hogy mikor kell, a' segedelemre annál jobban siethessen, az övéhez tűzött palást, mellynek az övvel egygyütt, a' Mindenhatónak széke alól ki folyó világosság adott lételt. Lába szárain szárnyak valának. A' tekintete tsupa vídámságot és szelídséget mutatott: mindazáltal ha jól megnéztek, valami vólt szomorúságnak némelley igen homályos jeleit lehetett rajta észre venni. A' jobb kezén mintha némelley piros gyémánt színű köny tseppek látszottak vól-

na, mellyek annak mintegygy különös dísz-
adának. A' haja fel vólt akasztva, 's fejét
fedezte egygy gyémánttal gazdagon vegyített
arany korona. — Bal kezében tartott egygy
öszve hajtott mesterségesen készült serpenyős
fontot, mellyet azután ki bontva láttam-
meg világosan mitsodás vólt: u. m. serpenyő-
je tsak egy egy vala, a' másik serpenyője
helyett pedig függött rajta egygy hárfa, és
annak húrjainak megegygyező vagy meg nem
egygyező zengése határozta meg, a' serpenyő-
be tett megméretendőnek betségét. Nap színű
sugarok vették körül, mellyek a' közel mel-
lette lévő Minervára is elhatván, azt, a' med-
dig az egyenes líneák szolgálhattak, befed-
ték, de onnan ismét vissza verődtek, még
pedig nagyobb fényvel a' Thenis lábaira.

Minervának alsó ruhája vólt szivárvány
színű, bokáig érő, gyantás tűz is lehetett
benne, mert itt ott gyakran villámás forma
szökelt ki belőle, mikor valamelly szel-
lőtske meg illette. Palástja vala szürke, melly-
hez a' Nappal és az Éjszaka adták a' feje és
fekete fonalat. A' haja fonatát ékesítette
egygy három Strutztoll formából álló bokré-
ta, melly az atyafiság kedvéért, az örökké
élőnek keze által, mikor az Idő kezdett vala

születni, a' már elkészített Napnak matériájából vétetett ki, és abból formáltatott. Egygy kis setét esett ugyan az által a' Napon, a' mint ma is látszik; de az alig tetszik meg rajta a' nagy fényesség miatt: azonban ő is kötelelés, legalább az okosság közbe vetése által, a' Virtusnak áldozni. — Tekintete vala férfias, (a' Medúzás paist nem láttam nála) jobb kezében tartott egygy Királyi páltzát, a' balban egygy tzirkalmot. Bal felől mellette vólt egygy, nem tudom, tsak bájolt-é vagy igazi tenger, a' mellett meg egygy igen fekete éjtszaka: mihelyt egygyet intett a' páltzájával íeléjek; ama kinyitotta a' maga kebelét, és elő mutatta minden tsudáit, ebből pedig világosság lövellett ki bőséggel. — Megjegyzésre méltó, hogy egygyiket se kísérték Nimfák; azért, mert ők tsak azokat a' munkákat tartják tulajdonképen magokéiknak, a' melyeket önnön magok visznek véghez. Sőt az Olympusi Ujságok világosan hirdetik, hogy tsak ezek ketten azok az Isten Aszszonyok között, a' kik az Égben is magok öltöznek és vetkeznek; és ritkán történik meg, hogy a' Nimfáknak éljenek szolgálatjokkal. Végre

Az Időnek Lelke ólom színű ruhában vala öltözve. A' két szárnyait a' tövökön hajanal

nal szín, középén a' Napnak déli színével
 mérkező fény borította, melly azon túl lassan
 lassan fogyván, végre szürke, a' szárnyak
 hegyein pedig tsupa fekete színre változott. A'
 bal válláról a' jobb hóna alját kerítve, függött
 egygy, a' maga farkába harapott kígyó. Jobb
 markában tartott valamely torony hegyének
 mohos törött c̄arabját, a' rajta vőlt kereszt-
 nek valami kis penészes töredékjével, és né-
 melly tsirázó, nevedő, gyümölszőő és
 kórová vált plántákkal egygyütt. Bal karján
 vala egygy felhőből tsínosan készült kosár,
 mellyben valami kezek és szívek látszottak,
 mellyek még élő földi testekből vétettek ugyan
 ki; de hogy az azokban lévő árnyékoknak
 tagjaik-é valósággal, vagy azoknak tsak más-
 saik, meg nem határozhatom. Ímé ezek azok,
 a' mellyeket az érkezett Vendégek körül ta-
 pasztaltam.

DE BALLAGI GÉZA.

Minekutánna kiki helyet foglalá, The-
 mishez méne az Időnek Lelke és monda né-
 kie: „Itt vagyon Feiséges Isten A zszony!

egygy pár szív és kéz, melyeket az Idő útamban nékem által adott, hogy Néked a' megítélés végett, bényújtsam." Ekkor ki bontja Themis a' fonját, elő vevén a' néki nyújtott első kezét és szívet, belé teszi az első a' serpenyőbe, azonnal szépen kezd hangzani a' hárfá, azután hozzá teszi a' szívet is, arra olly gyönyörűséges hármónia hallatott, mellyhez talám csak az a' Kontzert lehetett hasonló, mellyet hajdan a' Reggelnek fiai, az Egyetem születésekor Örökkévalónak énekeltek. Annakutánna a' másik kézre és szívre kerülvén a' sor, hogy a' kezét a' serpenyőbe tevé, arra is szépen kezd hangzani a' hárfá; de mihelyt a' hozzá tétetendő szív, a' serpenyőnek csak a' széléhez ért, olly visszás hangokra változott, hogy maga a' sze id Themis is ószve húzta rajta a' szemöldökét, 's haladék nélkül kirántván a' szívet hozzá, által adá az elsővel egygyütt az Idő Lelkének, így szólván: „Mond meg az Időnek, hogy ama kezét és szívet abba az Országba vezesse bé, mellynek lakosi, bé, Isteni helybe hagyást szívnak, ki pedig lebellenek egyenes szívűséget, mert az tart reájok számot: ezeket pedig taszítsa abba az útállatoságból épült mélységbe, a' hol az önkényes bar-

mok, a' böldegtalanságnak fertőjében, a' kétségbe esést nyelik." Ezután így folyt a'

BESZÉLGETÉS.

Themis. (vagy a' Virtus mint Isten Aszszony) A' mi ide jövetelünk tzeljához képest, elsőben is azt akarom tudtadra adni néked Véd Angyal! hogy az örökkévaló Atya, a' Magyarokhoz, részszerént azért, hogy az első embertől mint első szülöttől nem olly hamar válván el mint más Népek, annak erköltsseihez tovább maradtak hívek, úgy hogy sokára is tsak némelly mostoha környülmények vezethették őket egygy kevésbé félre; részszerént azért, hogy nem esmérvén is még a' Világ Idvezítőjét, annak földön jártában, békességes szomszédi voltak; részszerént pedig azért, hogy annak esméretére jutván, a' buzgóságban magokat sokaktól megkülömböztették: különös szeretettel viseltetik.

Véd Angyal. Azon különös szeretetnek Felséges Isten Aszszony! én magam is tanúja vagyok, mert soha se volt szabad itt hagynom ezt az Országot. A' honnan a' lett, hogy az. ámbár ollyan viszontagságoktól, mellyek mind számokra mind nagyságokra

nézve, példátlanok valának, annyi századoktól fogva ostromoltatott légyen is: mindazáltal maig is fenn áll, mint valami tengerben lévő megállapodott idejű kőszikla, melly fejét felemelve, mozdulatlanúl nézi, mikor őtet a' dühös habok minden oldalról tsapkodják.

Idő Lelke. Valósággal ha meggondoljuk, hogy más Országokat felényi ostrom is ki tudott törőlni a' magokban fenn állóknak sorából, és tsak emlékezeteket adta által az Időnek: meg kell vallanunk, hogy valami különös gond fedezi ezt az Országot.

Th. Úgy vagyon. De ugyan azért többel is kötelesek a' Magyarok másoknál: és én Véd Angyal! épen azért küldtettem most, hogy megvizsgáljam, viszontozzák-é a' Magyarok ezt a' különös szeretetet illendőképén? Mennyire mentek már annyi Századoktól fogva a' Virtusban?

V. A. Örömet engedelmeskedem Fel séges Isten Aszszony! mivel tud m, hogy a' tsetsemőt úgy nézed mint tsetsemőt, a' férfiat mint férfiat; és hogy nálad az egyeneségnek, legkissebb tsorbát sem lehet szenvedni.

Th. Úgy leszen, nem tsalattatol meg; sőt hogy az egyenesség annál szorossabban megtartasson; határozzuk meg α . mi a' *V* r-tus. β . mi annak tselsemői δ . az utánni állapotja.

A' mi az elsőt illeti: A' virtus annak tiszta akarása, a' mit a' lelki esméret minden tekintetben helyben hágy.

V. A. Én azt tartom, hogy ez azt teszi: A' virtusra ezek kívántatnak meg:

a) Hogy a' tselekedet, akár külső, akár belső, magában jó légyen; mellyen ezt a' kettőt értem: 1-ször hogy valakinek valami-ben használjon, 2-or Hogy azt a' lelki esméret minden más tselekedetekkel öszyehasonlíva is, helyben hagyhassa. Külömben az elsőre nézve, a' mit egygyik kezünkkel építünk, azt a' másikkal elrontjuk; a' másodikkra nézve pedig olyanokra vetemedünk, mint a' Spartaiak, hogy a' félszeg vagy gyenge alkotású gyermeket megöljük, ne légyen terhőre az Országnak.

b) Hogy egyedül a' lelki esméret parantsolatjára menjen véghez. Mert, sem a' természeti bornemiszák józanságát, sem azt, ha én a' Felsőségnek kényszerítésére, a' fe-

lebarát meggyuladott házát óltani segítem, nem lehet virtusnak nevezni.

c) Hogy teljesen és tisztán vigyük véghez a' jót. Mert igaz az, a' mit egyszer egygy Szent mondott: *A' ki azt mondja, hogy szereti az I tent, felebarátját pedig gyűlöli, hazud az.* — És ha én a' tzelt eszközzé, az eszközt pedig vagy indító okot tzéllá változtatom, s úgy tselekszem, mint a' melly hiú tsak azért fogadja meg a' maga attyának szavát, mert megfizetnek érte: az nem hiszem hogy kedves lehessen az én atyám előtt. Én így értek a' virtusról; de a' gyermektől még ennyit kívánni nem lehet.

Th. A' virtusról helyesen értesz; azt is jól mondottad, hogy annyit gyermektől kívánni nem lehet: épen azért szükséges meghatározunk az abban lévő Korokat.

1-ször Hát nézzük meg a' *tsetsemői Kort.* Azt mondottuk vala feljebb, hogy „a' virtus annak tiszta akarása, a' mit a' lelki esméret minden tekintetben helyben hágy.“ Erre az akarásra nézve a' véges Valóságban, nevezetesen az emberben (mert itt arról vagyon a' szó) van olyan idő pont, a' mellyben az elindítatik; az, a' mi ezt az akarást elindítja, az úgy nevezett lelki esméret, vagy er-

költsi Törvény, melly ezt parantsolja; *Légyen meg az erkölti jó mindenütt, és mind örökké.* Ez a Törvény az első mikor az ember felébresztetik, ez úgy jelenik meg még akkor csak mint természeti izgatás, az okosság azután kezd fejlődni. — Megjelennek ugyan ezzel a Törvényvel a közönséges virtusok is, vagy a különösöknek magvaik, mint: *szeretet, háladatosság* 's a' t. de magoknak a különös virtusoknak, mellyek ezeknek alkalmaztatásából származnak, mellyek már virtusoknak igazabban nevezethetnek, 's a' tselekvőnek is nagyobb igazzal tulajdoníthatatnak, csak akkor lehet születniek, mikor már az esemény jelen van. Amazoknak ezen utólsók nélkül való jelenlétek már az, a' mellyet az Erköltiségben tetszemői Kornak nevezhetünk. De kezdjük feljebb:

Az ember, mint két életű, két Ország-hoz tartozik. Egygyik amaz erkölti Ország, másik ez az érzéki Ország. Erre az érzéki Országra nézve, az ember kötelességének summája abban áll, hogy az emberi jóllétet mozdítsa elő; amarra nézve abban áll, hogy az Istenhez hasonló igyekezzen lenni, vagy, hogy magának olly tulajdonságokat szerezzen, a' mellyekkel ott bírni kell, ha azt akar-

ja, hogy polgárnak felvétetődjön, Az itt való tzelra úgy kell néki hosszas készület és sokára kezdendő gyakorlás által magát formálni, hogy jövendőben, hasznos polgár, jó polgár, és az Anyaszentegyháznak igaz tagja, az az, olyan ember, a' ki nem tsak kívül hanem belől is jó, lehessen; és ezek elválhatatlanok egymástól, mert hárman téznek egygy Egésszet: az amotti tzelra pedig úgy tartozik magát formálni, hogy minden hosszas készület nélkül, mingyárt munkába vegye azokat a' kötelességeket, a' mellyekkel az Istennek, felebarátjának és magának tartozik; a' tökéletesedést magától a' gyakorlástól, és az okosságának kifejtődésétől függesztvén fel, és a' többit magára az Istenre bízván amabban az Országban; és ezek a' kötelességek is szint'úgy, mint amazok, elválhatatlanok egymástól, mert ezek is hárman téznek egygy Egésszet. De mind ezeknek esméretét megelőzi még egygy idő szakasz, melly arra rendeltetett, hogy benne a' fundamentom megvettessék. Megveti pedig a' fundamentomot mind a' két Országra nézve önnön maga az Isten; az érzékire nézve, a' természet, az erköltsire nézve a' lelki esméret vagy erköltsi Törvény által;

1) Az érzéki Országra nézve fundaméntomúl tétettek ezek :

a) A' munkálkodásra való ösztön , melly a' kisededet soha nyugodni nem hagygya.

b) A' társasági élet szükséges vóltának érzése. Ez onnan bizonyos , hogy a' magánosság a' kisedednek büntetés , e' mellett pedig minden szükségében máshoz folyamodik.

c) Az arra való erőlködés , hogy ő valami Társaságnak tagja lehessen. Innen vagon az , hogy mindég keres ő magához valókat , még pedig mennél többet lehet , a' kikkel társalkodhasson. — A' jövődő valóságos kötelességeknek magva nála tsak abban áll , hogy érzi azt a' tartozást , hogy egygyik a' másiknak szolgáljon. De miben ? Azt azután kell néki megtanúlai.

2) Az erköltsi Országra nézve pedig ezek a' fundaméntom :

a) A' munkálkodásra való ösztön. Melly onnan bizonyos , hogy a' kereskedés és háladatosság mindennapi jelenés a' kisededeknél,

b) Az erköltsiség szükséges vóltának érzése. Mert ha a' kiseded valamit valakinek kárára vagy ellenére tselekszik , mingyárt megijed : melly azt bizonyítja , hogy érzi , hogy

senkit megsérteni nem szabad; melly is a' fejlődő lelki esméretnek közvetlen munkája.

c) Erölködés annak tselekedésére a' mi szép és a' mi jónak tartatik. Ez olly világos, hogy példát hozni reá felesleg való volna. De a' megjegyzésre méltó, hogy itt adakozóbb a' lelki esméret, mint a' természet a' mott, mert ő nem állapodik meg a' pusztá fundamentom tételnél mint amaz, hanem a' következő kötelességeknek tör'sökeiket is, t. i. a' közönséges virtusokat is, minéműek a' *szeretet*, *igazság* 's a' t. tudlára adja a' kisednek.

Ez az idő szakasz a' *tsetsemői Kor*. Itt vagyon osztán az a' siker is, hogy valaniképpen ebben az érzéki Országban a' tsetsemő ellene állhatatlanúl szeret ugyan munkálkodni; de az ő munkáljában magában kevés vagy semmi bets sints: úgy amarra az Országra nézve is, a' nem nyugható, kezdő erköltsiség sokszor olly tselekedetek által mutatja ki szeretetét, vagy háládatosságát, vagy más belső mozdulását, mellyekben magokban hasonlóképen nem sok bets, sőt még néha vétek is van. De az igyekezet szent, és tiszteletet érdemel. Sok példákat mutatnak erre a' vad Népek.

I. L. Igen gyönyörű példát láttam én erre egyet a' többek között, melyet ha méltóztatok megengedni Felséges Isten Aszszonyok, röviden, de környűlményesen elbeszéllek.

Th. Beszéld el.

Min. Beszéld el. A' mi valakinek hasznos világosságot nyujthat, szükséges hogy többen is tudják.

I. L. Én jelen voltam; mikor Byron ezt a földet körül utazta vala. Megállapodván a' Magelláni szorosban, a' Tűzföldi partnál, kiszállott a' szárazra; és ímé ennek a' földnek a' barmoktól még tsak kevésbé különböző nyomorúlt lakosai, a' legszívesebb barátsággal fogadják, kedveskednek néki mingyárt ott termett némelly vad gyümölcsökkel, mellyek, a' mint látszott, nekik legkedvesebbek valának. Erre hozatott Byron kétszer sült kenyeret a' hajóról, 's elosztotta közöttök, minden magok viselése azt mutatta, hogy köszönték: a' melly darab a' földre le talált esni, nem merték felvenni a' Byron engedelmé nélkül. Azután a' hajós legények a' hajón lévő juhok számára, valami fűvet kezdtek aratni; azt meglátván azok, neki mentek, és valahol fűvet láttak, tépték

és vitték a' Byron hajójára. Erre elválik tőlök Byron, ők sajnáló ábrázattal mind utánna, kísérték tsónakokon; meglátván a' nagy alkotmányt elejtik bámúltokban evezőjüket is. Byron nagy nehezen rá veszi őket, hogy felmennek a' hajóra. A' megilletődött Byron osztogat nékik némelly tsekély ajándékokat, egygy hajós legény hegedűt veszen elő, hegedűl nékik, ők tántzra kerekednek. — De hát már ők mivel jutalmazták meg a' Byron és hegedűs szívességét? Kappa magát egygy tsónakba ül, 's hoz egygy tengeri kutya bőrből tsinált veres színű zatskót, azzal kezdi dörgölni az ortzáját a' hegedűsnek, nagy örömmel. Azután Byronra került a' sor, és nagy nehezen tudott megmenekedni ezen tisztelettől; mivel úgy gondolkoztak, hogy szemérem vagy tartózkodás miatt vonogatja magát, ezen kedveskedésnek elfogadásától. — Ki nem látja itt a' *szeretetet; szolgálatra való készséget és háladatosságot?*

Min. Igen szép! Valóban nagyon szeretetre méltók az ilyen tsetsemők!

Th. Mond meg nékem Minerva, hol volt ott az okosság?

Min. Jelen volt; de még a' maga ből-

tsőjében; még csak egygy oldalúlág, és csak nem mindent öszve kötés nélkül nézett.

Th. 'S még is már olly felségesen, olly megilletőleg mutatták ki magokat a' közönseges virtusok, vagy a' virtusnak magvai; úgy é? Nem jól tselekedett hát Juvenalis, hogy a' régi Egyiptomiakat, a' kik ugyan már akkor valamivel elébb voltak a' Tűzföldi Pesereknél, mindazáltal még csak ugyan tse-tsemők voltak, a' Fetichismusért kitsúfolta.

I. L. Pedig azok azt jó szívből, háládatos indulatból tselekedték. Mi lehet természetibb annál, hogy az ébredni kezdő Okosság ha valamelly dologban valami jelenést veszenni észre, azonban annak okát nem tudja, úgy vélekedjen, hogy kétség kívül abban is mint az emberben valami lélek lakik, és a' tsinálja benne a' jelenést; ezen kívül, hogy a' jelenéseknek befolyások szerént, az erköltsiség szeretetet és háláadást, a' félelem pedig néminemű kérlelési módot parantsoljon? Innen lett osztán az, hogy az Egyptomiak a' döögöt pusztító gólyát 's más állatokat, a' hasznos veteményeket, az Égi testeket, még az ártalmas krokodilust is tisztelték. Szokott első lépése ez minden vad Népnek. — Láttam én, hogy a' Kamtsatkaiak most is azt hiszik,

hogy a' Tavaszt az akkor eljőni szokott, az Őszt hasonlóképen az akkor megjenni szerető madarak 's más állatok tsinálják. Ugyan azért amazokat szeretik is és hálaadással illetik, ezektől pedig mint gonosz lelkektől rettegnek.

V. A. Az igaz, hogy vétek az ilyen ártatlanokat kitsúfolni. De, ma is talátnak Juvenalisok.

Th. Szóltunk eddig a' tsetsemőiről; nézzük meg már a' *gyermeki kort* is. A' tsetsemői korban, a' mint láttuk, a' fundamentum tétetett le; a' gyermeki korban következik az építés: amazt az Isten maga tette le; ez, az emberé. Itt tehát a' kívántatik meg, hogy a' nevendék mester által abban oktattassék és gyakoroltassék, a' mit jövendőben folytatni tartozik. De mivel az, a' mit ő jövendőben folytatni tartozik, egygy, több fő részekből álló Egészs, u. m. itt az emberi jóltétel, amott az Istenhez való hasonlítás; ő pedig azokat a' fő részeket, annyival inkább azoknak öszve kaptasoltatásokat, és hogy miképen téznek utóljára egygy Egészszet, által nem láthatja, meg nem értheti: tehát csak a' fő részeknek al-részeit. u. m. az itt alatti tzelra, bizonyos tudományokat és mester-

ségeket, az amotti tzeletra pedig, azokra nézve, a' mellyeket az Istennek, felebarátnak és magának teljesíteni tartozik, az időhöz, környülményhez, felebarát külömbségéhez és az alkalomhoz képest, tsak az eleibe szabott különös kötelességeket tartozik lassan lassan tanúlgatni és gyakorolgatni; de minden öszve kötés nélkül, mivel azoknak öszve kötések olly magassan van, hogy oda a' gyermeki látás fel nem hathat. Innen természet szerént következik, hogy a' gyermek tudatlan és gyenge lévén, vagy annyira kiterjeszti ezt vagy amaszt a' kötelességet, hogy az által a' másik meg is tsonkúl; vagy egyiknek a' kedvéért a' másikat egészszen is elmulatja; vagy akármelley ellenkező széláltal könnyen félre térítetik az egyenes útról. — Ilyen állapotban vagyon a' *gyermeki kor*.

Erre következne már a' *férfiúi kor*, mellyben az emberek az említett fő részeket az al részekkel egygyütt, nem külömben azoknak öszve kötések, és azt, hogy miképen formálnak egygy Egésszet, világosan által látja és érti: de mivel a' virtusban (mert amarról nem szóllok) az emberek, bár sok külömböző léptsók légyenek is közöttök, többnyire holtig gyermekek, vagy 'egsfeljebb

felserdültek szoktak maradni, 's a' férfiúi kort igen kevesen érik el, arról itt nem is tartom szükségesnek hogy szóljak.

Ímé Véd Angyal meghatároztuk a' mik meghatározandók valának: most úgy é? nem leszen, felesleges, ha a' Magyaroktól, kiket az Isteni kéz már egynehány Századoktól fogva nevel, nem férfiúi, de nem is tsetsemői, hanem gyermek- vagy felserdült kori virtust kívánok; 's annak akarok végére járni, hogy mint gyermekek mennyit mentek elébb a' virtusban?

V. A. Épen nem. Az ollyaktól a' ki olly régen kikeltek a' böltsöből, méltán lehet gyermeki virtusokat kívánni; az elébbre menést pedig az egyenesség parantsolja.

Min. Engedj meg nékem Themis, hogy egygy szempillantásig tartóztatlak. Mivel a' virtus esméret nélkül el nem lehet; nékem is leszen valami részem a' vizgálatban: hogy tehát a' Véd Angyalnak ellenem is valami panasza ne légyen, határozzuk meg előre, mennyire szükséges az esméret az erköltséghez, vagy, mitsoda befolyása vagyon a' tudománynak a' virtusba.

Th. Nem bánom. A' fáklyánál jobban meglátszik a' motsok. De hogy ez úttal arra is,

is, a' mit jöttünkben em'ítettél egyszersmind megfelelhessenek, ezeket határozzuk meg:

- 1-ör Mellyik a' kettő közzül nemesebb, vagy mellyik ér többet?
- 2-or Mellyik vagyon a' másikért, vagy mellyik fő, mellyik segéd?
- 3-or A' segéd mitsoda mértékben szolgáljon a' főnek? És azt az Okosság tartozik-é meghatározni, vagy a' virtus?

Min. Légyen úgy. Mit felelsz ezekre Kedves Néném? A' tudomány 1) az embert megnemesíti, felemeli az állatok felett, sőt mintegygy hasonlónvá teszi az Istenhez. 2) megmenti a' hijában való félelemtől, 3) nyugodalmasabbá teszi az életet, 4) gyönyörködteti a' magánosságban, 's el nem hagygya sohol, 6) a' nyomorúságban vígasztalója, 7) a' mostoha környűlményekben menedék helye, 8) a' veszedelem ellen óltalma, 9) a' halálban pedig biztatója. Mitszóllsz ezekre?

Th. Azt, hogy ezek ugyan fényes érdemek; de, egészszen tsak a' második, a' többi pedig tsak rész szerént, vagy tsak bizonyos feltétel alatt igaz a' tudományról. Mingyárt megmutatom. De először jegyezzük meg e'

kettőt: α) Vagy tud valamely tudós a' maga indalatain uralkodni, vagy nem tud. Ha tud, már a' virtus után van; ide tartozik az utolsó. β) Vagy ostoba a' tudós, vagy eszes. Az első nem zavar vizet; nekünk hát csak az utolsóval van dolgunk. Itt tehát én úgy veszem fel a' tudományt, mikor az olyan emberben van, a' ki küiömben is eszes; de még nem tudjuk felöle jó erkölsű-é vagy nem. Nem szólsz eilene Minerva?

Min. Távól légyen. A' lesz az igaz próba kő.

Th. A' mi az 1-ső Kérdést illeti. A' tagadhatatlan, hogy minden dolognak az erkölsiség szabja meg az igaz betség; mert minden dolgot csak annyira betségüllünk, a' mennyit használhat valamely erkölszi valószínűségnek. E' szerint hát a' mi nemes vagy bétés elválhatatlan a' virtustól, olyan a' virtushoz mint a' hód a' Naphoz hasonlítva, csak az az óldala világos a' mely a' virtushoz van fordúlva, a' másik óldala örökké setét. De hogy a' véges Lelkek több világosságot lássanak, válaszszuk mi egygy kevésbé külön a' tudományt az erkölsiségtől vagy virtustól.

A' tudós vagy semmi végre se fordítja a' tudományt, vagy valami végre fordítja.

Ha semmi végre se fordítja, akkor hasonló ama fősvényhez, a' ki a' maga letett aranyát illetni nem meri: valamint az épen olyan mint akármellyik legszegényebb ember, úgy ez is semmiben se különbözik a' tudatlantól. Ha valami végre fordítja; az a' vég vagy *köz* (indifferens) vagy *jó*, vagy *rossz*. Ha *köz* a' vég, t. i. magában se nem jó se nem rossz, vagy van valami bé folyása az erköltségbe vagy nints. Ha semmi befolyása nints, tsak annyi a' betse mint a' most említett esetben; ha pedig van befolyása, már ha igen meszszeről is: akkor a' betset vette az erköltségtől. Ha *jó* a' vég a' mellyre fordítja: akkor olly meghatározhatatlan betsű, hogy a' Keletnek és Nyugatnak minden kintsei sem érnek fel véle; de ez a' bets is nem az ő tulajdona, hanem a' virtustól vagyon költsönözve. Ha pedig *rossz* a' vég a' mellyre fordítatik: már akkor Jaj! — Az eszes tudós az egész világot is fenekkel tudja felfordítani. — Sok siralmas példáit tudják ennek a' világnak négy részei mutatni: de én nem akarom most azt a' leplet felemelni, a' mellyel azokat az irtózás és az ember kéméllés, befedezték.

I. L. Már az 1750-ik esztendőben gyanítottak a' Frantziák valami külömböző bettet a' tudomány és virtus között. Mert a' Dijom Akademia ezt a' jutalom kérdést tette vala fel: *Vallyon a' tudományok és szép mesterségek szolgálnak-é az erköltsiségek előmozdtására?* Erre Rousseau tapasztalásból és okoskodásból azt mutogatta meg, hogy: „A' „tudományokból és szép mesterségekből legártalmasabb méreg árad (t. i. jó erkölts nélkül) a' világra.“ 'S ő nyere el a' jutalmat.

Min. Egygy kitsinyt kéméltlenül bász velem Themis! de nem szólok ellene mert igaz; Rousseau is megérdemlette a' jutalmat: de nézzük meg már a' jó erköltsöt is tudomány nélkül mit ér.

Th. A' jó er'öltsben, a' mint tsak a' Tűzföldi Peserek is eléggé bizonyítják, tsak a' tsetsemő is többet ér akármelley rossz erköltsű tudósnál; de itt legalább gyermeket vegyünk fel, a' ki már többet tehet mint a' tsetsemő; az által még szembetűnőbb léssen a' virtus elsőbbsége: Az emberek olyanok mint a' munkások valamelly gazdának szöllejében. A' tudatlan a' már dolog tehető gyermekhez, a' tudós pedig sokat tehető erőss férnűhoz hasonló. Most tegyük fel, hogy

ama keveset ugyan és hibáson, de valóság-
gal és jó szívvel dolgozik, e' pedig csak ösz-
ve dugja a' kezét, a' száját tátja, és úgy tölti
el a' napot: én azt tartom, hogy amazi a'
gazda örömet megjutalmazza hűségéért; ezt
a' léhűtő kamaszt ellenben, még pedig men-
nél több dolgot tehetne és nem teszen, annyi-
val inkább pokolba kikergeti a' maga szölle-
jéből, ha pedig még a' híven munkálkodó
gyermeket bántja is, vagy más kárt teszen,
által adja a' biráknak, és ott ebet fogatnak
véle. — Nem a' tudományé tehát, hanem a'
virtusé az elsőbbség.

Most nézzük a' 2-dik Kérdést, melly ez:
*Mellyik vagyon a' másikért? mellyik fő,
mellyik segéd?* Erre 1-ször azt mondom
hogy az eddig mondattakban meg van már
felelvé; mert a' minek magában nem csak
semmi betse nints, hanem ártalmas is, az
nem lehet fő, hanem legfeljebb segédje an-
nak, a' mitől veszi a' betsét. 2-or (hogy ezt
felesleg mondjam) A' virtus építő mester,
az Okosság rajzoló: úgy de a' középszerű
okosság is úgy ítél, hogy nem a' mester van
a' rajzolóért, hanem a' rajzoló van a' mes-
terért; a' mester a' fő, a' rajzoló segédje a'
mesternek.

I. L. Felséges Themis! Én úgy gyanítom, hogy az erköltsiség vagy jónak akarása és az okosság között a' legszorossabb öszve kötésnek kell lenni; mert amaz e' nélkül igen sok bolondokat tsinal. Tsud:tkozva néztem én, miképen üdözték Egyiptomban Ombos és Teutya városai egymást, fegyverrel tsak azért, mivel az egygyik a' krokodilust, másik a' keselyűt imadta; mindenik azt tartván hogy az ő Istene az igaz Isten, halálosan gyűlölte a' másikat, hogy, hogy mérészli az ő igaz Istenét megútálni. Láttam azt is, mikor egygy tisztelt matskának tudatlanságból lett megöléséért, sok Római katonak vesztették el életüket.

Th. Jól gyanítod. A' jónak akarása és az okosság nem is különbözö valóságok tulajdonképen, hanem mind a' ketten ugyan azon egygy okosság, két oldalról tekintve; úgymint, a' mennyire *tselekvö* és *szemléldö*; tsak az ő kifejtödése korainak magyarázatjára voltak szükségesek azok a' különböztetések, a' mellyeket eddig tettünk. Egyébkor is, ha a' dolgot az emberi véges elnének másképen megfoghatóvá nem tehetjük, ámbár az okosság mind a' két tekintetben tsak ugyan azon egygy; mindazáltal amazt

nevezzük *tselekvő*, ezt pedig *szemlélődő* okosságnak.

Most következik már a' 3-ik Kérdés, melly ezt teszi: *Ki tartozik a' tudomány-
nak nemét, számát és mértékét meghatározni, az Okosság-é vagy a' Virtus?* Vagy, mivel itt már a' férfúi kor értetődik, mondjuk ki más szókkal is: *A' szemlélődő Okosság tartozik-é a' mondottakat meghatározni, vagy a' tselekvő Okosság?* Erre az felelem: hogy itt a' tartozik határozandókat meghatározni, a' ki esméri a' tzelt, és oda igyekezik; a' pedig a' *tselekvő Okosság*. De miképen —? A' tudományok magokban véve a' legdrágább ajándékai az Égnek, mert mindnyájan lehetnek a' Virtusnak elő mozdítóji, és a' ki ellene szállana, olyan volna, mintha a' Nap ellen békételenkedne, minek fénylik: de, hogy ki légyen a' ki másokkal közli, vagy inkább miképen adatnak elő már attól rendkívül sok függ. Mert, egygyik tudatlanságból mérget kever belé; másik, (talán jó szívből) ollyannal vegyíti meg, a' minek tudja, hogy ellene mondanak, 's azon a' görbe úton azt akarja el érni, hogy az igazság annál nagyobb fényben álljon elő; a' harmadik lázzasztó eszközzé változtatja,

's tsak úgy gyönyörködik osztán benne, mi-
kor a' tudósok rajta egymás háját búzzák;
a' negyedik meg olyan bolond, hogy, a'
gonosznak minden tartalékját semmivé tenni
akarván, általok azt akarja megmutatni, hogy
azt, a' mit az ő tulajdon szíve mond, a' mit
minden embernek lelke kiált, a' mit az egész
Világ predikáll, a' mi nélkül az emberi tár-
saság felfordúl, tsak az ostobaság és tsalás
egygyütt koholták ki, 's nem látja, hogy
ugyan az által maga alatt is levágja a' fát. Az
ilyen munkáknak mérgei, ha még olly szá-
mosok vólnának is, a' férfúú kort ért *tse-
lekvő Okosság*nak legkissebb kárt se tehet-
nek, mert az esméri, elkerüli és kiköpi, 's
mosolyogva vagy szánakozva nézi az eszelős-
ködőt: de a' gyermekeknek adni nem kell,
mert az olyan munka annak kezében kés,
belé esik. —

V. A. Hát el kell dugni tőle végképen?

Th. Távol légyen; vétek vólna. Tudjuk
azt, hogy az alacsony sőt a' középszerű el-
me is, nem igen szokott tsak egygy száma
szálat is keresztül tenni; az olyan munka
tehát mindenkor felsőbb rendű elmének a'
szülleménynye, teljes sok hasznos esmére-
tekkal, azoktól pedig egygy két méregért,

mellynek másképen is lehet parantsolni, megfosztani az emberi társaságot, valóságos bűn. — Jaj annak a' katonának, a' kit úgy formálnak, hogy elbútatják az ellenség elől; de Jaj annak a' Statusnak is, a' mellyet az ilyen katona óltalmaz —! Mit mondanánk az olyan gazdáról, a' ki minden méhet elakarna sikkasztani azért, mert fulánkja van? — De veszedelmes is ez az eldugás; mert vagy észre veszik azok, a' kiket illet, vagy nem. Ha észre veszik, már akkor nints olyan erő, a' melly őket megtartóztassa, mindent elkövetnek, utóljára is hozzá férnek az olyan munkához, és akkor készületlenül, lopva, mohón nyelik a' mérget méz gyanánt, mellyből osztán pestis származik. — Bizonyítják ezt azok az Országok, a' mellyek ezt választották eszközül. Ha észre nem veszik, úgy is halálos az Okosságnak; mert, nem lévén olyan ellenkező a' mi őtet serkentse, lassan lassan az egygy ódalúsághoz hozzá szokik, eltűnyül, elalszik, legfeljebb a' melly léptőre a' szükség feltalálta vinni, ott marad.

I. L. Mint Egyiptom: ellenben a' Rómaiak és Görögök, a' kik a' társalkodást nem kerülték, az ellenmondástól nem ijedtek meg, annyira mentek a' tudományok-

ban, hogy 18 Százados törekedés által is alig lehet őket utól érni.

Th. Az igaz. Kár hogy a' jó erkölcsökben is nem a' nagyobb rész érhette el azon feiső mértéket! De annak a' vólt az oka, hogy az erköltség és tudomány között megkívántató arányt eltévesztették. — Térjünk vissza. A' gyermekre nézve tehát legtanátosabb az, hogy az említett nemű munkákat ne tagadja el az ember tőle végképen, mintha nem is vólnának, hanem adja tudtára, hogy azok olyanok mint az éles fegyver, ő velek még nem tudván bánni, kárt tenne magának. Innen a' következik, hogy a' gyermek, mivel a' nélkül is van már annyi esze, hogy a' mérget tudva nem választja, nem rágodózik a' szabadság idejéig, de a' mellett ugyan ezen méltó halasztásból ösztönt kap arra; hogy mennél nagyobb lépéseket tehessen a' tudományban és a' virtusban előre, nyughatatlanul várván azt az időt, hogy néki is bátran lehessen ahoz nyúlni, a' mi tsak a' férfiaknak forog kezeiken. Ha megesmértetik a' gyermekekkel a' kóborló tüzet; neveti, mikor azt valaki vezértsillagnak gondolja. Tsak a' kell, hogy adják néki a' kezébe annak a' vidéknek abro-

szát, a' mellyen néki által kell útnazni, szintén a' tzélig: maga meg mondja az Okosságnak, hogy itt motsárnak kell lenni, itt mélységnek, itt világíts, ha nem fogadja, ki ragadja kezéből a' főklyát, maga nézi meg a' veszedelmes helyeket, 's békességben el jut oda, a' hová igyekezett. — Imé Minerva! meg vagy a' kérdésekre felelye.

Min. Látom. Te vagy az első: de elég ditsősség a' nékem, hogy mi ketten egygy vagyunk, és nálam nélkül egygy lépést se tehetsz. Valamint még mikor az Idő nem is fogautatott, már mi mind a' ketten vóltunk, és az Egyetem rajtunk épült; úgy sohasem is leszen a' mi lételünknek vége, — No, szólhatunk már a' Véd Angyalhoz.

Th. Magam is azt akarom. Imé Véd Angyal! megértetted azokat, a' mellyek szükségesek valának: már most a' vizsgálás nagyon hátra. Miképen nézzem a' Magyarokat, már elébb iránta megegygyeztünk: mindazáltal most meg is kérdem: Úgy nézzem-é őket mint tsetsemőket?

V. A. Azt szégyenleném.

Th. No hát úgy-é mint férfiakat?

V. A. Vagynak közöttök férfiak is, de mind azoknak nézni nem lehet.

Th. Vegyük hát úgy mint gyermekeket 's felserdült ifjakat.

V. A. Úgy tsak lehet őket gondolni. De Felséges Themis! hogy adjak én rólok számot? Hiszen nem esmérhetem én mindeniknek a' szívét, mert oda tsak Isteni szemek hatnak bé; osztán én nem is neveltem őket tsak általmaztam.

Th. Nem is azt kívánom én, hogy minden egygyes személyről tsak erköltsiségére nézve számot adj; mert annak megvizsgálását, hogy kinek belsőjében mi lakik, magának tartotta meg az örökkévaló Atya. Úgy látszik, hogy nem értetted világosan a' mit feljebb mondtam. Én azt mondtam, hogy az Isten az egészsz Magyar Nemzet eránt általjában vévé viseltetik különös szeretettel, ugyan ezen egész Nemzettől kívánja tehát azt is, hogy ennek a' különös szeretetnek, az erköltsiségben való különös előmenettel feleljen meg: én is azért, épen nem az egygyes vagy különözött személyekre, hanem általjában az egész Nemzetre nézve akarok ennek végére járni. Ezen kívül tudom én azt is, hogy a' nevelés reád nem vólt bízva. Nevelte őtet egygy felől maga az Isteni gondviselés, más felől nevelte ő maga magát, ha nevelte, a'

mint a' virtusban minden különözött embernek kötelessége. Amaz adott néki az erős testben eleven és fogható elmét, nem szeles vagy lassú, hanem mérsékelt mozdúlatú vért, adott Papokat, okos és szelíd igazgatás formáját, termékeny földeit, jó levegőt, jó és rossz tudós és tudatlan szomszédokat, egygy szóval, annyit vitt körülötte véghez, hogy annyival kevés Nemzet dítsekedhetik: erre nézve tehát a' fog kérdésbe jöni, hogy hát ő a' maga részéről miképen nevelte magát? az az, miképen fordította ezeket a' jó téteményeket a' maga hasznára? mennyire ment már elébb abban, a' mire hívattatott?

Az egész Nemzetre nézve pedig ebben a' tekintetben, e' hármát kell meg tudni: 1) *Mit tettek a' Királyok?* 2) *Mit tettek a' Papok?* 3) *Van-e a' Nép között belső békeesség, és ha van, mennyiben járúl segedelmiül annak fenntartására az erőszak?* Ezen három Kérdéseknek megfejtése megfogja mutatni mellyik léptsón áll már a' Nemzet az erköltsiségre nézve.

Mivel pedig a' virtus külső jóllétel nélkül, tudomány nélkül és példa nélkül nem gyarapodhatik: a' külső jóllételre pedig bölts polgári rendelkezések nélkül, a' tudományokra

hasznalóképen alkalmas oktatók nélkül szert tenni nem lehet: tehát a' Királynak kötelessége, hogy valamiképen a' polgári hasznos rendelésekről és alkalmas oktatókról gondoskodni, úgy tulajdon példája által is a' fontot megnyomni el ne mulassa. A' Paptól megkívántatik a' tudomány, szorgalom és példa; a' Népe osztán annak munkába vétele, a' mire oktattatott.

Millyen mértékben teljesítették légyen az első és második rendbeliek a' magok kötelességeiket, azt az a' mértéke mutatja meg az erőszaknak, a' melly még elmúlhatatlannúl szükséges arra, hogy a' Nép közt a' békesség valósággal fenn tartasson. A' szeretetről nem is szóllok, mert az már egygy grádussal felül van a' békességben.

E' szerént lássuk meg a' nálatok eddig elfolyt időt; de úgy, hogy annál az állapotnál kezdjük, a' mellyben voltak a' te idejöveteledkor a' Magyarok. Én, a' mint az Égi Jegyző Könyvben megnéztem, a' vallást és az elvonatott tudományokat kivévén, nem igen voltak ők hátrább az akkori Europai Nemzeteknél, erköltseikre nézve legalább voltak olyanok, ha nem jobbak. Vólt bennük emberi szeretet, mert az idegeneket meg-

szenvették ; könyörületesség, mert a' rabokkal szebben bántak mint sok keresztyének ; nagy lelkűség ; barátság ; hűség a' fő kormányzó iránt, és egyenes szívűség.

I. L. Mitsoda felséges nagy lelkűség volt az (mert a' többiről most nem szólok) a' mit csak egygy Avar Fhagan, a' ki szint'úgy mint a' többiek, Magyar Nemzet vala, tselekedett! Priskus Romai Tisztól felboszszantatván, a' belőlle kitekert vissza tromfolásúl béüt Dalmáziába és Moesiába, győz mindenütt, oda érvén, a' sekete tenger partján fekvő Tomi városát ostromolja; azouban meg hallván hogy az ott lévő keresztyén lakosoknak a' hűsvét innepe bé következett, félbe hagygya az ostromot, hagyd innepeljenek békességgel; sőt a' felett megértvén hogy eleség dolgából is szűkölködnék, küld nekik 40 szekér életet. Elmúlván az innep, folytatta a' mit elkezdett. Ha azok ezen nemeslelkűséget magoknak hasznokra nem fordították, magok voltak az okai.

Th. Az sokaknak tükör lehetett volna Európában; kár hogy nem ügyeltek reá. — Annyival inkább nézzük meg Véd Angyal! mennyit haladtak már azólta a' te Magyarjaid előre.

V. A. Én ebben a' Jegyző Könyvben minden szükségeseket feljegyeztem.

Th. Olvasd; de tsak a' summáját annak a' mi ide tartozik, századonként, mert az idő rövid.

V. A. A' mint parantsolja Felséged. A' XI-ik Században letettek ugyan Sz. István 's Sz. László a' fundamentomot; de mivel azt Péter, Aba, és a' szokatlantól való irtózás, szüntelen reszkettettek, rázták, rajta az építést elkezdni nem igen lehetett. A' Papok nyögtek, Sz. Gerhárd és mások életekkel is adóztak. A' Nép meg olyan volt mint a' hajó a' tengeren, mellyet a' kemény szél háborgat, ment ugyan az egyenes úton is, de sokkal többet tett az az idő, a' mellyben azon kívül tévelygett.

Th. A' nem volt tsuda. A' tsetsemőtől többet várni nem is lehet. —

V. A. A' XII-ik és XIII-ik Században már nagyotskát kellett volna nőni a' tsetsemőnek; de próbálja tsak valaki ezen Századoknak a' szélén megállni, és reájok vissza tekinteni: ugyan erőss inakkal kell nékie bírni, ha azoknak borzasztó látásától le nem rogyik, a' mellyekkel ezek tele vagynak tömve! A' melly gonoszokat valaha vagy az igazságnak hosz-

szuállása, vagy a' Tirannusi kény, különbözö időkben több Nemzetekre mért, azok itt, mint valami innep napra, mind öszve tsoportoztak. A' Békesség, nem akarván tanú lenni, vissza repült az égbe, az Emberiség, iszonyodván már előre, kiköltözött, 's más szegletében vonta meg magát a' világnak: 's azonnal pokolból-é vagy honnan? olly sebességgel, hogy azokat majd itt érték, bétoppannak a' kínzó jajoknak rémítő tsordái, 's hozzá fognak haladék nélkül a' hóhérláshoz: A' férj a' maga ifjúságának párját elüzi magától, rabszolgává teszi, idegen személyt fogad a' maga kebelébe, 's ezt a' jöttmentet táplálja amannak tulajdonával, 's ezt teszi amannak parantsolónéjává. Az atya elfetsérelvén a' reá szállott keresményt, a' fiakat adja árendába sohonnaiaknak: melly miatt, egygyik feleségét, másik fiát, harmadik leányának szüzességét, negyedik ugyan azt magát, ötödik a' maga tulajdon lelki esméretét, és hitét vagy vallását adja el pénzben, tsak hogy megfizethesse az árendát: más felől a' kétségbe esés annyira viszi végtére a' fiakat, hogy a' hűségtelen atya ellen erőszakra is vetemednek. Az Egygyetértést, melly bár sok sebeket vett légyen is már,

mindazáltal bástyával akarja körül venni az Országot, elkergetik a' helyéről; a' mellyre egygy szempillantásban bérohannak kívülről az öldökléseknek, régen lesben álló rémítő seregei, erre a' már belőlről a' nélkül is nagyon megrongált Nemzetre. Az erős férfiak hullanak ezerenként, a' tájékat mértfőldekre kiterjedő vér tavak öntik el, a' tsendnek lakóhelyeiben a' rettegés és kétségbe esés vesznek szállást, azután lerogyván az oltalmazó eiő, rohan a' dühösség az oltalmazottakra, éget, foszt, 'prédál, pusztít, az öregeket, szüléket, gyermekeket kontzolja, a' szűzeket kétszeresen öli meg, a' tsetsemőket az anyáknak láttokra, rész szerént feldarabolja, rész szerént elevenen a' tűzbe veti, és gyönyörködik benne, mikor a' nyomorúttaknak rémítő sikóltásaik az egetsapdossák; tsak igen kevés számúak voltak, a' kiknek a' hegyek jóltévő rejtekei és a' barlangok adhattak menedék helyet; külömben, a' kiket a' fegyver meghagyott, azok rabszíjjakon, sokkal kevesebb kéméllyel mint a' barmok, hajtattak tsordánként, arra az irtóztató nyomorúságra, mellyet véges valóságnak az etsetje vóltaképen le nem festhet. Melly irtóztató sors! A' fegyver után jött tűz és prédálás, a' tűz

és prédálás után rabszj, a' megmaradtakra éhség, az éhség után döghalál; végre itt ott kongván a' szerentsétlen Magyarok, ragadozó vadállatok ülték meg az Országot. — Egygy szóval, valamennyi tsapások voltak kezdetől fogva az emberi Nemzeten, mind elsabadulván a' pórázról, árvíz módjára borították el ezt a' Hazát, és tsak akkor tértek vissza, mikor már nem vólt többé mit pusztítani. Az illy siralmas állapotban ugyan mit lehetett vólna várni a' szegény Magyaroktól?

Min. Az olly környűlmények között halgatnak a' Mú'sák.

Th. Az igaz, hogy nem lehet ott tökéletesedést várni, a' hol maga a' létel is halálos veszélyben forog. De úgy kellett annak lenni: mert a' nagyra menendő gyermeket korán kell szoktatni a' szenvedésekhez; azonban épen az által már szenvedőleg tettek egygy lépést előre a' virtusban, mert erősödtek, és béhíván sok idegeneket magok közzé, az üres Országba, arra tanították Európát, (bár ügyelt vólna reá) hogy az egész emberi Nemzet egygy háznép!

V. A. A' XIV. Századtól fogva a' XVIII-diknak vége tájáig tészén egygy időszakaszt. Ebben az idő szakaszban már bővebben vól-

tak ennek a' Nemzetnek részére, a' tzelhoz közelebb vezető segéd eszközök, de voltak számos akadályok is, mellyek amazoknak munkálkodásokat gyakran félbe szakasztották. Amazok az Ország édes atyainak ditséretes tetteikből, ezek pedig, az ezen Hazza mostoha vagy gyáva atyainak hibáikból eredtek főképen. Mert örömmel lehet említeni, hogy Robert Károly a' Vallást és az igazságot annyira szerette, hogy az elragadt jószágokat a' tulajdonosoknak visszaadta, és a' megromlott erköltsöket nem szünt meg jobbítgatni. Nagy Lajos okossággal, maga mérséklésével, és mások előtt való kedvességgel díszeskedett. Mátyás igaz, jó lelki-esméretű, rendet szerető, és mindenektől tiszteletet érdemlett bölts Fejedelem volt. Itt már, a' ki azt, a' mit az esztendőknek ezredjeik mint szemmel látott tanúk bizonyítanak, t. i. hogy az alattvalók mindenben szeretik követni a' Királyt, nem tagadja, kéntelen úgy ítélni, hogy ezek alatt a' Királyok alatt, a' Papok bizonyosan igazsággal és emberi szeretettel áldoztak a' békesség Istenének, az alatt valók pedig egymást ölelték mint ugyan azon egygy Atyának gyermekei.

Min. Hátha még a' tudományoknak is pártfogói voltak a' mellett.

V. A. Épen annál inkább nem lehet az említett nagy lépésben kételkednünk, mivel ezek a' Királyok a' tudományokat is teljes erővel igyekeztek terjeszteni. Nagy Lajos Pécsen fundált Akademiát. Még 'Sigmond is tett annyi jót, hogy Budán egygy nagy Oskolát állított fel. Mátyás Király Posonyban hasonló tudományi Intézetnek tette le a' talpkövét; a' mellett, mivel a' Budait is megújította 's megnevelte, a' maga palotájában pedig temérdek költséggel, egygy Könyvtárt, melly abban az időben legnagyobb hírvű volt, állított fel, a' könyvnyomtató műhelyt, bé, ebbe az Országba először ő hozta, a' Tudósokat megtisztelésekkel és más jutalmakkal ide édesgette, sokkal feljebb ment a' többi Királyoknál. — Ekkor vólt Magyar Ország-
nak valóságos arany ideje; ennek igazgatása alatt vólt az, hogy az Igasság és Békesség az úttzákon egymást tsokolgatták. Ezen arany időnek édes emlékezetét ma is ezzel a' példabeszéddel tiszteli a' köz Magyar: *Meghólt Mátyás Király, elmúlt az igazság.* Imé illyen vala a' Magyar Nemzet eddig való neveltetése folyamatjának egygyik ódala.

Nézzük a' másik oldalt is. Már e' bezeg ellenkező volt. Amaz örömmel tölt bé, kár hogy elmúlt, ez ellenben méltó szánakozásra fakasztja az érző szívet. Megtetszik hogy darabos az út, a' melly a' halandót az égbe viszi! Mert alig kezdtek ezek a' jó szívű maradékai ama' nagy lelkű Hunnusoknak, már szabaddá tett ön igyekezettel, a' tökéletesedés lajtorjájának két három fogára felhágni; a' lesben álló gonoszságnak kárja tüstént alább taszította őket; egészszen ugyan nem nyomhatta le, mert a' nemeslélek hasonló a' pálmához az erőszak alatt, de hátráltatta. A' múlt véres Századok után az Igazság, Békeesség, Okosság, Szeretet, és Nagylelkűség vették ugyan által a' kormányt; de a' kegyetlenség oda fúrván magát, hézagot tsinált közöttök, maga ült a' székbe, 's ötven évek sohajtoztak alatta. Azután ismét amazok váltván fel ezt, már nagyobbak voltak a' bölts lépések előre, az emberiségnek nappala szépen kezdett derülni, mellynek fénynyét meszsze Országok is bámulták, még pedig méltábban, mint hajdan ama' Délnek Királynéja a' Jeru'sálemi pompát: De nem sokára alkonyodás borította bé ezt a' nappalt. Mert a' régen ólalkodó vagyon-szoma-

júzás (*Habsucht*) öszve szövetkezvén az irigységgel, elébb egygy Gyávaságot, azután Gyermeket ültetvén a' legfőbb helyre, alattok visszalkodás tüzének gerjesztése, annak szüntelen való fújkálása által, mellynek óltására ama nem ügyelt, e' meg gyenge vólt, annyira eltágította ezen Magyar polgári épületnek alkotó részeit, hogy nem sokára egygy dölfös hatalomnak tsak egygy tsapására lerogyott, egyedül a' fundamentom némelly hozzá ragadott egygy két darabbal maradt meg épen. Felépült ugyan ez ismét, de már sokat vesztett a' régi formájából. Ezután meg Nemzeti idegenkedés, és szent vélekedéseknek öszve ütközéseik rázogatták ezt az alkotmányt, míg nem utóljára egygy bölts szózat tsendet parantsolt. Illyen viszontagságok között nem vólt volna tsuda a' hátra menetel; mindazáltal elébb mentek, mert a' tudományokban támadtak jeles Férfiak, mint: Istvánti, Révay, Mossotzy, Bethlen, Pázmán's mások; vóltak kegyes Papok; a' Nép pedig tsak akkor kezdett végtére békételenkedni, mikor már számtalan panaszszai után is, mindég jobban jobban keserítették.

Th. Szép! A' Nemzeti idegenkedést a' bölts és szelíd kormány elszélesztheti.

Min. Én meg a' szent vélekedéseknek öszve ütközésekre ezt jegyzem meg: Sok esméret van olyan, melly több elébbi esméreteknek következése, 's azokkal egygyütt egygy Systema, mellyben az esméretek szorossan egymás alá vagynak rendelve, szintén a' végig. Itt osztán sokszor megesik, hogy az egygyik szemlélődő p. o. a' végtől vissza számlálva a' negyedik esméretet külön nézi öszve kötés nélkül a' maga eredeti kiterjedésében, 's másodikká, közvetlen köti öszve a' véggel; a' másik a' harmadikat vagy ötödiket nézvéen épen úgy, azt véggé teszi, a' véget pedig annak eszközévé; melly által amaz így, ez amúgy zavarván meg a' rendet, amaz ilyen, ez amollyan formára változtatja által a' Systemát. De e' szükséges, mert az ilyen különböző vélekedéseknek öszve ütközéseik tartják ébren a' lelket, 's általok fejlik ki az igazság.

Th. Úgy vagyon ez az erköltsiségre nézve is. Mikor az ilyen különböző vélekedések öszve ütköznek; a' lélek felébredvén, szorossabban vizsgálódván, reá akad mind a' rendre, mind az öszve kötésre, mind az igazi fő tzelra, melly az, hogy az Istenhez igyekezzen hasonló lenni.

Reményem, Véd Angyal! hogy az emlitett öszve ütközéseknek is jó lett a' végek.

V. A. Jó; igen is; de még van híja. —

A' XVIII ik Századnak vége tájától kezdvén, támadt itt uj és uj föld, vagy legalább egészszen uj ég derült fel a' Magyar láthatáron. Mert, egygyet intvén a' Királyok, azonnal ide tette által a' Parnaszszus hegyét Apolló, ide költözött Mú'sáival egygyütt, a' Helikonon Magyar szó zeng, óriási lépéseket tésznek előre az Árpád maradéki, 's az ide költözött Isten, hogy megmutassa mennyire szívéen vagyon a' Magyarság, már öt esztendő oltá hónaponként, hasznos ritkaságokkal kedveskedik a' távoli tájékoknak is, mellyekben alig ha nem számosabb a' drága gyöngy mint azokban a' gyűjteményekben, mellyekkel Jena 's Lipsia az Elbe és Rajna vidékeit gyönyörködteti. Ezen kívül, számosan érzik már a' Magyarok, hogy bár némelleyekben különböző gondolkozásuak légyenek is, mindnyájan testvér atyafiak, mivelhogy Atytyok, Idvezítőjök, Törvénynyek, Királyok, Hazájok, elrendeltetések ugyan azon egygy: és tsak kevesen találatnak olyanok, a' kik ennél fogva: *Én a' Pálé vagyok, én az Apollóé vagyok*, a' vissza vonást, mellyet

a' nemes gondolkozás és az emberiség, már mindenütt örök lepellel akar bévonni, a' józan erköltség gyalázatjára ujra szeretnék feléleszteni a' jó szívű Magyarok között. A' Magyar tehát, még most is adakozó, egyes szívű, Királylyához, Hazájához, Vallásához hív, vitéz, tisztaságot szerető, az idegeneket mint atyafiakat tettetést nem tudó szívességgel ölelni kész lévén; nemcsak nem tért még el Öseinek virtusaitól, hanem feljebb is ment. Amott ugyan hátrább van még mint itt; mindazáltal amott, ha folyvást inehetne, 40, 50. esztendő múlva megmérkezhethetne akármellyik tsinos Európai Nemzettel; itt pedig, ha valami Angyal jőne segítségére, hogy még egygy jó lépést tehetne, valóban nem messze volna a' férfiúi kortól.

Min. A' tudományra nézve, úgy, ha volnának Metzenássaitok! Külömben azt tartom, hogy még nem igen veszettek a' Magyarjaid, az által hogy még hátra vagynak.

Th. Jól mondod Minerva, mert a' virtus és a' tudomány olyanok mint a' lelek és a' test, ha valamellyiket a' másiknak rovására hízlalják, az egészsz meghal. Ha a' virtus poharából iszszák a' tudományt, erő-

sít és éleszt: magában pedig megrészeget és megöl.

A' virtusra nézve is Véd Angyal! a' mint értém, még híjjánossággal vagynak a' Magyarok. Mellyek a' fogyatkozásaik nevezetesen?

V. A. 1-ör Vagynak közöttök olyanok, a' kik még nem tudják, hogy a' Vallásnak jelke, az Idvezítő szava szerént, a' szeretet; is azt gondolják, hogy úgy is szerethetik az Istent tisztán, ha felebarátjokat gyűlölik.

2-ör A' kegyességnek eszközét némelylek még most is végnek gondolják.

3-ör Sokakra kívülről két nevezetes vétkek ragadt: egygyik, a' testi tilalmas tsiklándozásnak fel se vétele; másik, az ön haszonnak nem szabados keresése, mellyben már annyira mentek, hogy nem is látják többé vétkeseknek azokat a' fortélyos módokat, a' mellyek által az igazságot megsértik.

Th. Fájdalom! Nem kitsiny hibák! De azoknak orvoslásokra nem kell Angyal. Figyelmezz; most mindent fel fedezek előtted: Még azon régi Századoknak idejekben, mellyek a' Nemzetekbe olly kívánságot öntöttek, hogy egészsz házok népeivel egygyütt, ősi hónynyokat elhagyván, más Országok-

ban telepedjenek meg, nem tudván figyel-
 münk a' különösnek látszó dolgot megfej-
 teni, ilyen kérdést bátorkodtunk elő ter-
 jeszteni az Örökkévaló Atyának: „Atyánk!
 Mi, valamiképen egygy felől azt, hogy né-
 mely Nemzetek más Tartományokba köl-
 tözzenek, mind az arról való meggyőzítésre,
 hogy az emberek egymás nélkül el nem le-
 hetnek, mind a' költsönös szeretetnek fel-
 ébresztésére, szükségesnek látjuk; úgy más
 felől azt tartjuk, hogy a' bővölködőnek feles-
 leg valójából, tsak az egygyesülésnek, nem
 pedig a' távolabb lévő pusztá emberiségnek
 igazán, p. o. tsak úgy, mint ugyan azon
 háznépnek, vagy ugyan azon Országnak,
 vagy legfeljebb ugyan azon Világ-részének
 tagja, kívánhat részt a' szűkölködő: e' sze-
 rént, van ugyan az Európai Nemzeteknek,
 ha a' szükség kényszeríti őket, elegendő igaz-
 zok még most arra, hogy egygyik ebbe,
 másik amabba az Országába költözzön Eu-
 rópanak; de mitsoda nagy okra nézve méltó-
 ztatol azt megengedni, hogy egygy, min-
 den tekintetben idegen, esméretlen, nagy
 számú Á'siai Nép, egyedül az emberiség igaz-
 zán, tsak Európába is bé jöjjön, hát még
 hogy annak szélső vidékével meg se eléged-

jen, hanem szintén a' közepéig nyomúljon, 's ott nem egészszító tag légyen mint amazok, hanem maga fundáljon magának egygy magában fenn álló Országot? Ezt nem foghatjuk meg? Mellyre így felelt: „Kedves Leányim! Nékem arra két indító okaim vannak. Egygyik az: Figyelmetessé akarom Európát tenni arra, hogy a' melly Nemzet reá magát méltóvá tette, hogy különös szerepettel viseltessem eránta, azt én megszoktam jutalmazni. Másik: Mivel egy bizonyos nagy tzelet akarok a' Magyarok által el érni, t. i. hogy ők légyenek jövendőben az Európai Nemzeteknek tanító mestereik. Ugyan is,

Kötelesség 1-ször *Az emberiséget tisztelő szeretet.* Mert az egész emberi Nemzet egygy háznép, minden Nemzetek bár mennyire különbözzenek is egymástól, az én gyermekeim. Vagynak ezek között valamint az egygyes háznépben, okosságra, mesteriségre, tudományra nézve, tsetsemő Nemzetek, gyermek Nemzetek, és férfiú Nemzetek. Szükségeik ahoz képest. — A' tsetsemők egymáson nem segíhetnek, a' gyermekek már tehetnek valamit, de többször rontanak, a' férfiakra nézve pedig mind kettőjöknek segedelmek olyan, mellyben ők magok szen-

vedőleg vagynak, olyan, melly most tsak tsira vagy nyíló félben lévő plánta; azonban kötelesek vólnának mindnyájan egymáson segíteni: egyedül a' férfiú Nemzetekre szorúl tehát az, hogy mind a' magok mind amazok szükségeiket pótolgassák. 2-szor Kötelességének nézi azt minden nemes lélek, hogy *a' hitelhető segedelmet ne a' viszontozásnak mivóltáéhoz vagy mennyiségehez; hanem egygy felől a' maga elrendeltetéséhez, más felől a' szükölködőnek szükségéhez mérje.* 3-szor Kötelesség arra is szorosan vigyázni, hogy *a' tudomány és a' jó erkölts egygyarányt nevedjének; kivált azt semmiképen meg nem kell engedni, hogy amaz e' nélkül valaha a' kórmányra üljön.* De mivel ezen kötelességek között a' 2-kat ugyan valamennyire, az 1-sőt ellenben és a' 3-kat épen nem esmérik még az Európaiak: tehát én a' Magyarokat választottam ki nekik tanító mesterül. Nem, mint ha őket különösen bigyészgetném a' többi Nemzetek felett: mert épen a' minap rontattam le a' ro'sdás közfalat: hanem annak jeléül, hogy én a' jóra való készséget bízkodó betsben szoktam tartani. Erre nézve az én körülöttök lejendő dajkátkodásomnak

gyümöltse a' léssen, hogy a' mi az 1-ső Kötelességet illeti, a' helyett, hogy az idegeneket mint mások, meg vetnék, még magok fogják béhíni; kebelekre fogadják, és semmi javokat meg nem tagadják tőlök. A' 2-ikra nézve, majd felkerekedik keleten egygy vak és zabolátlan szent dühösség, bérohan Európába, 's a' földnek ezt a' részét egészszen el akarja nyelni: akkor a' Magyarokat állítom az örre. Ők osztán önnön magokból tsinálván bástyát, oroszláni bátorsággal, ezer sebeket véve fogják óltalmazni a' reájok bízott Országokat; utóljára is, hónynyoktól meszsze, az ellenség elhullott tetemeiből építik fel, a' pusztító számára, a' Herkules Oszlopát. Mind ezeket az óltalmazottak tsak nézik, némellyek meg lesik a' kontzot: mindazáltal a' Magyarok nem fognak soha meg szűnni jól tenni a' háladatlanokkal. — Mellyen a' Világ elbámúlván, meg némúl! — A' 3-ikra nézve. A' tudományokban ugyan egygy darabig hátrább maradnak a' tsinosabb Európai Nemzeteknél, ellenben, a' babona le vetkezésében és a' virtusban némellyeket felül is fognak haladni. A' honnan a' leszsz, hogy ámbár a' belőlök épülendő polgári test, a' viszszavonásnak mérgetől, mellyet a' másé-

ra való ásitózás, álnok kézzel, hol egygyik hol másik oldalról, abba gyakorta belé lop, olly görtsi rángatózásokat fog szenvedni, hogy sokszor tsak halálát lesik: de mivel a' virtussal elébb kezét fog, nem hogy megszűnhetne lenni, sőt inkább a' hideglelési rázás által felbolygatott salakokat segítvén a' megízeltett jó erkölts ki üríteni, tökéletesebb formában jelenik meg az élők piatján.

A' meghomályosodott Európa ezen példa adásra ügyelni nem fog. A' többiről nem is szóllok, tsak az 1-ső Kötelességet említem: Majd meglátjátok, hogy folyvást kiki magát tész ember társai között közép ponttá: mellynek jó formán meg is adják az árát mert gyakran hol itt hol amott ki fog ütni a' tűz, és sokakat emészt meg. Végre a' várakozásnak mértéke bételvén, a' homályosolni, a' gyermekeid tanítók is erősödni kezdvén, elérkezik az áldott idő pont, hogy a' Magyarok lassan lassan, az elsőbkek között foglalván helyet, a' fenn érdekllett Kötelességekre nézve, hathatós férfúi hangon fogják osztogatni a' letzkéket mind azoknak, a' kik eddig a' gyermeket halgatni nem akarták. Mivel pedig erre, a' tudományokban velősség, az erköltsiségben teljes és hathatós példa

példa kívántatik meg: tehát, eljövén a' felserdülti kor, támasztok nékik egygy különös ajándékokkal fel készített Fő Papot, neve lészen RUDNAY SÁNDOR, ki amott hathatós segedelmet nyújt, itt pedig arra, hogy minden ember felebarát, hogy az Istent szeretni felebarát szeretése nélkül nem lehet, hogy a' fő tziel egyedül az Istenhez való hasonlítás légyen, őket megtanítván, a' bétűszott hibákat és vétkeket az Országból lassan lassan ki küszöbölván, annyira vezérli kézen fogva a' menyország útján, hogy minkeelőtte az akkori Nemzetség el múlna, már a' Virtus felsőbb lajtorjájánál nagy számmal lésznek, és onnan fogják a' Világ bámulására a' földnek lakosit meghíni, hogy őket utól érni sietvén, igyekezzenek vélek egygyütt, azon kiválasztott nagy férfiak után törekedni, kik közzül némelleyek azon a' lajtorján már jókora ugyan, de egygyik kissebb, másik nagyobb lépéseket tettek előre. — Már a' földön is mennyei lészen az az Ország, a' mellyet Ő fog fundálni." — E' vólt a' Mindenhatónak felelete. A' többit odébb-ra hagyom.

(Míg Themis ezeket beszélte, úgy elfog-

ta a' bámulás a' véges Lelkeket, hogy még a' pillantást is elfelejtették.)

Most térjünk vissza RUDNAYRA (monda Themis) Végre eltelik a' XVIII-ik Századnak első fele, azután is az esztendőök tsak múlnak. Egyyszer elő parantsolja a' Nagy Atya a' Természetet; az Egyetem (Univerzum) még a' zürzavar (Chaos) is véle együtt, megmozdúl, mintha ujjabb derület tetszene fel; a' véges égi lakosok, kik a' jövendölést nem hallották, tolakodnak a' palota eleibe, várják az ujságot, tsak hamar megjelenik az előhítt Erő, kit is a' Mindenható így szólít meg: „Halld meg Nagy Anya! Én most a' földön egygy nagy Férfiúnak akarok lételt adni, kire óriási munka leszénbízva. Származni fog Az nem olyan nagy familiából, melly a' földnek Nagygyai közzül való, mert én azt akarom, hogy az Ő valódibb méltósága a' születés fénynyével ne zavarodjon öszve; nem is alacsonyból, hogy rövid lévén a' nélkül is az ember földi élete, a' szenny lerázásával ne hátráltatódjon, azoknak a' nagy dolgoknak végbe vitelekben, a' mellyeket Reá kimértem: hanem olyan ház-

ból fogja eredetét venni, melly, az alatt valókat is, öszve lévén vélek kötve, jól esmérri, azonban a' Világ Főfő Rendjeitől is még meszsze van, azon Főfő Rendekhez azután a' Maga tulajdon erejével fog Ő felemelkedni. Ez a' familia léssen a' Rudnay és Divék - Újfalusi Rudnay Nemes Familia!!

Erre egygyet lehell; 's azonnal megjelenik előttünk egygy, noha nem égető de igen világos szikra, melly ámbár azon felsőbb rendből való, mellyből az Angyalok lettek, mindazáltal olly kitsiny vólt, hogy emberi szemnek lehetetlen vólt volna felvenni. Ebből minden arányra ezer sűgárok szökelletek ki, de a' mellyek mindnyájan meszszebb vagy közelebb megakadván, valami finom homályos részt mindenkor elbotsátottak magokból a' véghetetlenségbe, magok pedig ismét vissza lövődtek a' közép pontba, és azt szüntelen mozgatták. Erre a' szikrára minden, mind Minerva, a' parantsolat szerént kétszer lehellettünk. Ekkor a' Fő Atya szól ismét a' Természethez, mondván: „Vedd ezt a' halhatatlan részt; és a' matériát a' mel-

lyet véle öszve köténdesz, olly finomúl elkészítsd, hogy ez, az Ő felséges munkálkodásaiban legkissebb akadályt se szenvedjen. “ Az, vévén a’ néki által adottat, eltűnik, hogy a’ parantsolatot teljesítse.

Megszületvén a’ gyermek, a’ Hít, Reménység és Szeretet hozzá parantsoltattak, hogy dajkálkodjanak véle, és soha el ne hagygyák. Úgy lett! Végre léptsőnként az Ő virtusi Őtet annyira emelték, hogy lett az Örökké élő Istennek házában Fő Pappá, Magyar Országban pedig Első vé, vagy más szóval lett Ollyanná, a’ kit minden Kereszttyén Felekezetek úgy néznek, mint szemek fénynyét.

Ez a’ Férfiú az, a’ Ki a’ hibákat megjobbítja, (azért mondám vala hogy arra nem kell Angyal.) Ez az, a’ Kibe Magyar Ország minden reménységét helyhezteti. — Nézd! Megmutatom! “ Ekkor egygyet int: hát mint-ha valami Játék Színben a’ kárpit rántatott volna fel, egygy szempillantásban megjelenetek előttünk Magyar Orzágnak minden lakosi öszve gyűlve, (test-é vagy lélek szerént

váltak ott? nem tudom.) Felül ült RUDNAY Hertzeg egygy trónuson, a' Maga Fő Papi ékességében, oldalast feljebb vólt a' Kiraly. Nézd! (mondja Themis) azt az egynehány millió, külömböző szertartású és nyelvű temérdek sokaságot! Nézd, ott vagynak Püspökök, Protestáns Papok, Ó hitűek, azon kívül mindenféle rendű, nemű és idejű lakosai Magyar Országnak. Nézd, hogy hajólnak meg RUDNAY előtt mindnyájan, hogy néznek Reá, mintha valamit várnának Tőle. Erre egygy zúgás támadt, azután ez a' szó hallott: *Istennek Fő Papja! Ha találkoznak köztünk betegek, gyógyítsd meg!* Felelé a' Király: *Bízzatok Magyarok! Ő vállalta magára, hogy benneteket Jézus igaz tanítványivá formáljon.* Azután dörgött az ég, és ez hangzott alá mennyből: *Ez az én szerelmes szolgám, ki benneteket az igaz tökéletesedés felé fog vezérelni; Otet halgassátok!* Erre leesett a' kárpít.

Themis így szól tovább: „Halljátok meg egek, vedd füleidbe föld, figyelmezzetek Népek, mert a' szól, a' kivel a' Mindentudó az örök végzéseket közli! — A' Magyar Nemzet

az alatt a' lepel alatt , mellyet néki a' gyermeki kor és az irigység készítettek , úgy elvala több Századok elfolyása alatt fedezve , hogy a' szomszédokat kivévén , a' földnek egyéb Népei , kivált az Europeiakon kívül , az ő lételét , mégtsak ingyen sem gyaníhták. A' rövid látású egygy oldalúság pedig , az ő idegen eredete , szokása , és nyelve miatt még idegenkedett is tőle. Végre megjelent a' rendelt idő , hogy a' lepel alól felszabadúljon , és valahára kilépjen a' Világ szemeeleibe. Megérkezett nem régen az ő számára készített Nagy Fő Pap , az Ország Elsője , kit az örök végzések különös ajándékokkal ruháztak fel. Erre a' Férfiúra vagyon bízva , hogy egygy boldogabb Orzágnak Ő tegye le itt alatt a' talp követ. Az egészsz rajzolat készen van már Nála , a' minap adták kezébe Néki a' Véle dajkázkodó Isten Aszszonyok. Fekvése ennek az Orzágnak úgy lészen alkalmaztatva , hogy épen a' közepére fog esni az a' meredek szikla hegy , a' mellynek tetején vagyon épülve a' Virtus temploma. Kiterjedése túl lészen a' közönséges láthatáron , olly nagy , hogy ezer millió embereket , u. m. a' menyin e' földön élnek , befoghas-

son; kerítése egygyet értésből léssen építve, olly magassan, hogy semmiféle ellenség meg ne mászhassa. Az emléte Fő Pap tehát munkálkodó társul vévén a' Magyarokat, elsőben is azokat a' salakokat rázogatja le rólok, mellyek a' homály alatt reájok ragadtak, hogy tiszta kezekkel foghassanak a' dologhoz; azután által adván nékik a' mérő szerszámokat, bévezeti a' rendelt helyre, 's ők jelelik osztán ki, kinek hol léssen telepedése a' Virtus temploma körül, kijelelik a' mezőket is, és a' földet napról napra jobbítgatják. Lánzokat készítenek, és az Igazságtalanságot, Gyűlölséget, Irigységet, Önhaszon vadászást, 'Tsalárdságot, Mértékletlenséget, és a' többi Utálatosságokat is, mellyek, azon az olly sok ideig elhagyatott, vagy pusztán állott helyen magokat megfészkeltek, kötözve egymás után mind kitaszíthassák. E' léssen az ő foglalatosságok; külömben szokott megállapodások nem meszsze fog lenni a' Virtus hegyétől, némelleyek már indulnak is felfelé a' kősziklára. E' mellett felállván gyakorta a' magas helyekre, kiáltanak a' Népeknek, mondván: „Földnek minden Népei, figyelmezzenek! A' ti Atyátok, ki a' mennyet és földet

„teremtette, egygy bizonyos Országak té-
 „tette le most a' talp követ, melly arraren-
 „deltelett, hogy annak melly a' síron túl van
 „épülve, tornáztza légyen; már a' helyeket
 „is mind elintézte, ki hol telepedjen meg;
 „ebbe hí ő benneteket lakosoknak: verjétek
 „hát le kedves atyánkfiai, az állatiságnak
 „rab lántzait magatokról, hagygyátok ott
 „azt a' szolgálatnak házát, a' hol az ősi rest-
 „ség, hol tsalogatással hol bottal arra kén-
 „szerít benneteket, hogy az indulatoknak
 „mint Uraitoknak, térdet fejet hajtsatok;
 „költözzetek ebbe a' szabadságnak Országá-
 „ba! Jertek, fogjuk egymás kezét, töreked-
 „jünk fel a' Virtusnak hegyére is, szintén
 „annak templomáig; mert ott kezdődik tu-
 „lajdonképen az út, a' melly viszen az égbe!“,
 — Ez a' meghívás megújúl ugyan gyakorta;
 de a' Nemzetek sokáig fel se veszik, sokáig
 tsak itt ott fognak kongani a' lakosok ebben
 az Országban. Végre, sok időknek elmúlá-
 sok után, tsak ugyan bészívárognak lassan
 lassan ide a' Népek egymás után, és akkor
 így léssen megtelepedések: Közelebb a' hegy
 körül léssen Európa, azután Amerika, azu-
 tán A'sia, Afrika, Ausztrália egygyik a' má-

sik után. A' szükségnek mértéke szerint, mindnyájok között, lésznek közök és úttzak hagyva ; amazok, a' tsinosabb Nemzetek közül, időről időre oda küldendő, egymást felváltó Osztályoknak, szállásokra, ezek pedig a' végre, hogy az Igazság, Békesség, Szeretet, Egyenesszívűség, Emberiség, és a' Virtushoz való tiszta ragaszkodás, egymás kezét fogva ezeken sétálgassanak, az útat, a' melly viszen a' Virtus templomához, lassan lassan felemelve, elegyengetve, járhatóbbá tegyék, hogy ne légyen többé olly rettentő meredek mint most, közben pedig teteszések szerint, néha ezen, néha amazon a' helyen üthessenek sátort. Ekkor áll bé osztán az az idő pont, hogy ez az Ország a' mennyeinek formájára változik által, úgy hogy ennek mezején a' bogáts szöllőt, a' tövis bokor ligét terem, a' tsalán ró'sákat, a' beléndek liliomokat hoz, a' bürök pedig elevenítő 's kedves illatú bal'sammal fog kedveskedni. Az oroszlán és a' farkas egygyütt mulatnak a' báránnyal, a' kis gyermek a' kígyóval és viperával jádzik kedve szerint, minden ártalom nélkül. Ebben az Országban nem fognak többé a' Tudatlanság és vétkes

Önszeretet, az előre igyekező polgároknak útjokba akadályt vetni, mert már előre mind a' ketten, örökre ki lesznek onnan tiltva; az Indulatok nem vethetnek békót azoknak lábaikra, mert rabszolgákká lévén, magok fogják viselni a' vasat; a' rossz Példák se ránthatják azokat hátra, mert a' vétkek kitesapattatván onnan végképen, nem kaphatnak többé magoknak 'söldosokat; a' honnan utóljára, még neveikről is alig fogják esmérni őket. Mennek hát bátor lépésekkel a' felső helyek felé; nékem pedig és Minervának azon Országban leszen gyakori mulató helyünk. Ó százszor boldog RUDNAY Hertzeg; hogy Ő tetheti le ennek a' ditsősséges Országnek fundamentomát.

Ímé, én elvégeztem a' mi reám vala bízva. Most Véd Angyal! Le íratván mind ezeket közönséges betűkkel, 's alá írásoddal megerősítvén, annak megbizonyítására, hogy az Isten, a' ki hajdan az Idvezítő megjelenését Pásztorok által hirdettette ki, ma is, mikor a' nagy munkákat Nagyokra bízva, az alacsony sorsúakat sem szokta elfelejteni, (a' másik okát elhalgatom) Szelle Sámuelnek

küld el az én nevemben Atilla Várasába, olly parantsolattal, hogy az én kimutatott bizodalमत, mellyel a' Magyar Ország Primássa Hertzeg RUDNÁY SÁNDOR iránt viseltetem, mind Magának azon Hertzegi Fő Papnak, mind Magyar Országnek ő jelentse ki.

Te pedig Idő Lelke! minekelőtte az Idő Jegyző Könyvébe, a' béírandót béírnád, moud meg a' fejét hijában törő Európának, hogy a' Tavasznak most rendkívül korán és vígan lett megjelenését, egyedül a' mi itt lett megjelenésünk okozta.

I. L. Az idő változását így fogom béírni; és a' mint vélem, a' szerént Európának is tudtára adhatom:

Attól fogva, hogy a' létel a' lehetőségnek kebeléből ki jött, az égi számlálás szerént, a' hatodik napnak estvéje felé ez történt: Mivel a' Természet, Themisnek a' Rákos mezején, Minervával egygyütt a' végre lett megjelenésének alkalmával, hogy mind a' Világot az eleve megjövendölt, 's nem sokára béállandó böllogabb időre figyel-

metessé tenné, mind azt a' Nagy Férfiat, a' Ki annak fundamentomát megveténi, ujjal ki mutatná, a' maga éjjele harmadik vígyázásának vége táján, az akkor esett föld rendülés által, álmából felébresztetvén, azt, hogy a' tisztelt Isten Aszszonyoknak, a' töle ki telhető legnagyobb pompával udvaroljon, méltán kötelességének nézte, 's ugyan azért, ámbár még messze vala a' reggel, a' Tavaszt elő parantsolta: tehát az, mint alatt való, a' Telet még az Északi tengertől is, egygy szempillantás alatt a' Polus alá űzvéni, Florának egynehány leányaival, a' kiket hamarjában felékesíthetett, az egész földnek bámúltára, tüstént megjelené tisztelet tétel végett, a' még el alig kezdődhetett Gyűlésén.

Th. Jó lesz. Abból az akkor megértheti az értendőt.

Ekkor a' Véd Angyal egygy Levelet nyújtá Themisnek, mellyet az alatt annak a' Férfiúnak írt, a' ki ezen történet ki hirdetésére

ki van nevezve; melly minekutánna helyben hagyatott, nékem parantsolta, hogy én azt ezen Jegyző Könyvnek eleibe függeszszem, és hogy tized napra itt ujjolag megjelenjek az ujj Írománynyal.

Erre, fel áll Themis, és a' tüstént ott termett hintókhöz a' Véd Angyaltól kísértetve, útnak erednek az égi Vendégek; a' többiek is, kiki a' maga útját követvén. Ezt meglátván a' felágaskodott Kárpátok, harsogó Vivat kiáltásokkal rendítik meg a' Magyar térséget, mellyet meghallván az Adria partok, reá kettőzötve felelnek. Isteni illat tölté bé az egész gőzkörnyéket, mellynek harmad részét, a' föld négy sarkainak Geniusai felkapván, millió mértföldre szórták széllyel jelül, a' megmérhetetlen üregbe.

Végre én a' parantsolt napon és helyen megjelentem ezen ujj Írománynyal, 's a' Véd Angyal a' következőt írta alá:

Hogy mind azok, a' mellyek a' jelen lévő Jegyző Könyvben meg vagynak írva,

valósággal és épen úgy történtek legyen a' mint itt előadatnak; és hogy azoknak előadásokban sem híjjánosság sem nagyítás nintsen; továbbá, hogy e' jelenlévő ujj Íromány az eredetivel mindenben tökéletesen megegygyez, a' vett parantsolat szerént ezzel bizonyítja az alól írt. Költ, a' Rákos mezején, a' Jövendőlés 929-ik esztendeje 2-ik Hónapjának 15-ik napján.

Véd Angyal m. k.

